

усеукраїнського рівня. Інформаційно-аналітичний довідник / Упорядники С. В. Кириленко, Н. А. Бессараб ; за заг. ред. Ю. І. Завалевського. Київ-Чернівці : «Букрек», 2020. 144 с.

3. Кириленко С. Інноваційні технології в забезпеченні розвитку сучасного навчального закладу. *Проблеми освіти*, 2022. № 1(96). С. 158–169. URL: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.1-96.2022.10>

4. Мариновська О. Я. Педагогічна інноватика & Менеджмент інновацій : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 504 с.

5. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проектна діяльність : науково-методичний збірник / за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ – Чернівці «Букрек», 2022. 140 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-310-4-34>

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Борова Т. А.

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Ян Сісі

*аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Науково-педагогічна діяльність викладача закладу вищої освіти (ЗВО) за останні роки набуває різноманітності, що відбувається під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх факторів. Обговорення питань вищої освіти, що проводиться нині, практично не зменшує навантаження викладача і, здебільшого, не має всебічного урахування індивідуальності науково-педагогічного працівника.

У зв'язку з цим виникає низка суперечностей, а саме: між соціальними та професійними аспектами діяльності (комерціалізацією

суспільного життя та зниженням інтересу молоді до навчання й відсутністю бачення чіткого шляху навчання в такій ситуації); між внутрішнім та зовнішнім протиріччям суб'єкта діяльності (внутрішні – невідповідність прагнень та особистих професійних можливостей; зовнішні – неузгодженість між творчими прагненнями науково-педагогічного працівника та необхідністю їх кореляції з педагогічним колективом, керівником, студентами тощо); між вимогами часу та відсутністю врахування сучасного підходу до професії; між прагненнями та очікуваннями викладача та результатами його праці. Вирішення цих питань є актуальним і вимагає особливої уваги з боку дослідників.

Сутність педагогічної діяльності досліджена в працях таких науковців, як О. Галус, Н. Гузій, Т. Гускей, А. Кузьмінський, З. Курлянд, М. Фіцула та інших.

Метою є виокремлення структурних компонентів діяльності викладача ЗВО з подальшим визначенням оціночного компоненту його професійної діяльності через факторно-критеріальне моделювання.

Нині професійна діяльність викладача розглядається у межах виконання його професійних функцій, які постійно оновлюються. Однією з особливостей педагогічної діяльності викладача є її динамічність, яка зумовлена вимогами стейкхолдерів.

Професійно-кваліфікаційна характеристика викладача має узагальнюючий характер опису професійної діяльності науково-педагогічного працівника, маючи на увазі багатодисциплінарність і багатовекторність та різноманітність конкретної діяльності за дисципліною (дисциплінами), яка викладається. На основі такої структури можна розширити та конкретизувати будь-який напрям професійної діяльності викладача, де враховуються дескриптори рівнів Національної рамки кваліфікації [2], Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» [3], вимоги щодо Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [1]. Це суттєво вплинуло на зміни в ментальності та структурі діяльності сучасного викладача.

Структура і зміст професійної компетентності визначається специфікою професійної діяльності науково-педагогічного працівника та може бути описана на трьох рівнях: базова (фахова) компетентність, загальнофахова та спеціально-фахова компетентності.

Перший рівень описує ключові компетентності науково-педагогічного працівника, де визначаються фахова, соціальна, загальнокультурна, здоров'язберігаюча, інформаційна та громадська.

Другий рівень компетентності містить загальнофахову компетентність, яка визначається когнітивними, діяльнісними,

соціально-особистісними компетентностями, що належать всій категорії викладачів ЗВО. У цій площині важливим є не тільки опис загальних компонентів професійної діяльності, а й надані ціннісно-сміслові характеристики особистості науково-педагогічного працівника ЗВО. Когнітивна компетентність містить: методологічні знання (методи наукового пізнання, метазнання); знання з ведення науково-дослідної діяльності; загальнонаукові та спеціальні знання з педагогіки вищої освіти, психології, освітнього менеджменту; знання з нормативно-правової бази; загально технологічні – технології освітньої діяльності, технології оцінювання діяльності (колег, студентів, своєї професійної діяльності), володіння знаннями з ІКТ. Діяльнісна компетентність складає загальнометодологічні вміння: володіння методами пізнання, вміння бачити та розв'язувати професійну задачу, орієнтуватися в роботі, навчати інших, постійно навчатися самому, уміння обґрунтовувати та передавати досвід, вміння використовувати методи управління знаннями; науково-дослідні вміння: готовність і здатність до здійснення науково-теоретичних і практичних досліджень; загально методичні – володіння різними методами, прийомами, методиками педагогічної діяльності та вміння застосовувати їх на практиці; загально технологічні: здатність використовувати сучасні освітні технології; сучасні інформаційно-комунікаційні технології, готовність удосконалювати навички самоосвіти і саморозвитку. Соціально-особистісна компетентність вміщує: професійну співпрацю та взаємодію (взаємодія та співпраця з основними учасниками освітнього процесу), педагогічне спілкування (володіння технологіями усного і письмового спілкування різними мовами та використовуючи різні канали комунікації), прояв громадських (патріотизм, національна свідомість, толерантність, почуття громадянського обов'язку, відповідальність тощо) та моральних якостей (гуманність, доброта, чуйність, дисциплінованість, щирість, порядність, емпатія тощо), прояв професійних якостей (активність, цілеспрямованість, наполегливість, працелюбність, креативність, комунікабельність, здатність до рефлексії, що забезпечує самоконтроль, самопізнання, самоаналіз, самооцінювання, самоусвідомлення, саморозвиток, мобільність, поведінкова гнучкість, здатність до навчання тощо).

Результативність можна визначити за такими показниками: рівнем розвитку науково-предметної, науково-педагогічної та культурно-просвітницької діяльності викладача, яка відбивається у результатах аналізу документації, наявності сертифікатів, нагород, відзнак, подяк, навчально-методичних та наукових доробок (портфоліо, публікації,

навчально-методичні розробки тощо), науково-педагогічної активності (участь у різних науково-педагогічних заходах тощо).

Третій рівень компетентності містить спеціально-фахову компетентність, що складається з специфічних компетентностей конкретної спеціальності, і що характеризується здатністю фахівців використовувати спеціальні знання та вміння у процесі професійної діяльності.

Отже, визначення загальних вимог до професійної діяльності викладача ЗВО на основі компетентнісного підходу дає більш повне розуміння цієї діяльності та упорядковує її. Використання такого підходу дасть змогу керівникам та викладачам більш повно оцінити свою професійну діяльність та визначити перспективи розвитку не тільки у професії, а й в особистісному плані.

Застосування розробленої факторно-критеріальної моделі визначення рівня професійного розвитку викладача, яка містить зазначені вище структурні компоненти діяльності викладача, надає можливості спрямувати та оцінити діяльність викладача як керівникам, так і науково-педагогічним працівникам.

Розглянутий зміст професійної діяльності викладача на компетентнісній основі дає підставу більш об'єктивно оцінити рівень професійного розвитку науково-педагогічних працівників та визначити напрями подальшого їх зростання.

Таким чином, із зростанням результативності професійної діяльності викладача підвищується якість навчання спеціаліста будь-якої сфери, а значить і життєвий рівень людей.

Література:

1. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 року № 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/365-2021-%D0%BF#Text>
2. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://mon.gov.ua/>
3. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти». Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 № 610. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/819/81950/610_Vikladachi_zakladiv_vishoyi_osviti.pdf